

باسمه تعالی

برنامه تحول کشاورزی ایران با رویکرد جهادی

دکتر سید جواد ساداتی نژاد

مرداد ماه ۱۴۰۰

چرایی اهمیت بخش کشاورزی

- ❖ یکی از مهمترین مؤلفه‌های اقتدار ملی، اقتدار غذایی است. باتوجه به تجربه‌های موجود در دنیا، اقتدار غذایی بعضاً از اقتدار نظامی کلیدی‌تر و اثرگذارتر می‌باشد.
- ❖ از جمله پیشنیازهای اولیه اقتدار غذایی، دستیابی به امنیت غذایی با تحول بخش کشاورزی و تاکید بر ظرفیت‌های داخلی کشور است.
- ❖ بخش کشاورزی با داشتن زیربخش‌های چهارگانه زراعت، دامپروری، شیلات و جنگلداری یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی ایران است.
- ❖ این بخش با توجه به ویژگی‌های منحصربه‌فرد ایران از جمله فصل بودن و سابقه تاریخی ایران در تأمین غذای خاورمیانه (انبار غله منطقه) ظرفیت تبدیل شدن به **موتور محرکه اقتصادی و جایگزینی نفت** را دارد.

چرایی اهمیت بخش کشاورزی

- ❖ بخش کشاورزی علاوه بر تأمین امنیت غذایی کشور نقش مهم و قابل توجهی در ایجاد اشتغال دارد. بر اساس آمارهای مرکز آمار توان اشتغالزایی بخش کشاورزی در سال 1398 حدود ۰.۸۴ نفر به ازای هر یک میلیارد ریال سرمایه‌گذاری در این بخش بوده است.
- ❖ به عبارتی با یک سرمایه‌گذاری یک میلیارد تومانی در بخش کشاورزی حدود ۱۴.۹ شغل مستقیم و غیرمستقیم ایجاد خواهد شد. این عدد برای بخش صنعت و خدمات به ترتیب 5 و 8 شغل مستقیم و غیرمستقیم است.
- ❖ بخش کشاورزی طی سال‌های 1390-98 بسیار بهتر از بخش‌های صنعت و خدمات عمل کرده و رشد کلی اقتصاد را افزایش داده و به نوعی جبران‌کننده روند نزولی بخش‌های دیگر بوده است.
- ❖ این بخش در سال ۹۸-۹۹ (هم‌زمان با اوج تحریم‌های بین‌المللی) دارای **نرخ رشد ۴.۵ درصدی** بوده است. در بازه زمانی مذکور نرخ رشد کل اقتصاد ایران ۳.۶ درصد بوده است.

اسناد بالادستی بخش کشاورزی

- سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی
- سند ملی آمایش سرزمین
- سیاستهای کلی نظام در بخش کشاورزی
- سیاستهای کلی نظام در بخش اصلاح الگوی مصرف
- سیاستهای کلی نظام در بخش منابع آب
- سیاستهای کلی نظام در بخش منابع طبیعی
- سیاستهای کلی نظام در بخش محیطزیست
- سیاستهای کلی جمعیت

چارچوب اندیشه‌ای حاکم بر برنامه

- حفاظت از منابع پایه و محیطزیست
- فسادستیزی و مقابله با بروکراسی
- حرکت بر مدار اقتصاد مقاومتی
- جهش تولید کشاورزی
- روستا کانون تولید کشاورزی
- حمایت از سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی
- عشایر پشتوانه تأمین پروتئین

- شفافیت در ارائه خدمات به بخش کشاورزی
- استفاده از مشارکت مردمی
- برون‌سپاری و چابک‌سازی
- پاسخگویی به ذینفعان کشاورزی
- عدالت در سیاست‌ها و برنامه‌ها
- تأمین رفاه قابل قبول برای همه
- تأمین امنیت غذایی برای همه

چالش‌های بخش کشاورزی

علی‌رغم ظرفیت‌های فراوان بخش کشاورزی، متأسفانه به دلیل سوء مدیریت‌ها و عدم سیاست‌گذاری جامع و نوآورانه، چالش‌های فراوانی برای بخش کشاورزی ایجاد شده است. چالش‌های که کارایی و بهره‌وری این بخش را کاهش داده و امنیت غذایی مردم و رفاه فعالان بخش کشاورزی با مشکل مواجه کرده است.

توسعه روستایی و عشایری	کشت سلیقه‌ای محصولات	بهره‌وری پایین تولید
داده و اطلاعات کشاورزی	صنایع تبدیلی و غذایی-غذایی	تامین مالی و سرمایه‌گذاری
فساد و بروکراسی اداری	نقش آفرینی تشکل‌های صنفی	ترویج، دانش و فناوری
ضایعات محصولات کشاورزی	منابع طبیعی و محیط زیست	مدیریت و سیاست (نقشه راه)
سلامت محصولات کشاورزی	مدیریت منابع انسانی و ساختاری	بازار یابی و تجارت محصولات

راهکارهای حل چالش‌های بخش کشاورزی

با وجود مشکلات فراوان بخش کشاورزی در صورت اتخاذ رویکردی تحول‌گرا و جهادی و به‌کارگیری مدیریت سیستمی، خردمندان و تغییرات ساختاری امکان غلبه بر چالش‌های موجود و ثروت‌آفرینی از بخش کشاورزی برای کشور وجود دارد.

یکپارچه‌سازی مدیریت کانون‌های روستایی و عشایری	مدیریت واحد تولید و تجارت (اجرای قانون تمرکز)
بکارگیری روش‌های نوین تامین مالی و سرمایه‌گذاری	یکپارچه‌سازی مدیریت آب و خاک کشاورزی
مقابله با فساد و کاهش بروکراسی بخش کشاورزی	افزایش بهره‌وری با نفوذ دانش و فناوری
یکپارچه‌سازی داده‌ها و اطلاعات کشاورزی	یکپارچه‌سازی مدیریت اراضی کشاورزی

برنامه‌های پیشنهادی برای تحول بخش کشاورزی

همانگونه که مطرح شد با بکارگیری رویکردی تحول‌گرا و جهادی و عملیاتی‌سازی سازوکارهای ارتقاء بهره‌وری، افزایش ضریب نفوذ دانش و فناوری و تکمیل زنجیره ارزش محصولات بخش کشاورزی، رشد مضاعف بخش کشاورزی امکان‌پذیر است.

تکمیل زنجیره ارزش بخش کشاورزی	توانمندسازی روستائیان و عشایر	بهره‌برداری‌صیانتی از منابع طبیعی
ترسیم نقشه راه اقتصاد کشاورزی	افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی	تسهیل فرایند صدور مجوزها
خودکفائی در محصولات اساسی	تقویت تشکلهای کشاورزی	حمایت از طرح‌های آبخیزداری

برنامه‌های پیشنهادی برای تحول بخش کشاورزی

مدیریت ریسک‌های کشاورزی با بیمه	توسعه کشاورزی دانش‌بنیان	تولید غذا و پروتئین بدون آب
توسعه دیپلماسی و بهبود تراز تجاری	حمایت از صنایع تبدیلی و تکمیلی	توسعه صنعت دام، طیور و شیلات
تأمین سلامت محصولات کشاورزی	حمایت از تولید محصولات باغی	مدیریت ریسک فساد با رگولاتوری
سنددار کردن اراضی کشاورزی	جهش تولید بخش کشاورزی	راه‌اندازی سامانه‌های برخط اطلاعاتی

طرح‌های ویژه و تحولی بخش کشاورزی

طرح‌های تحولی	طرح‌های ویژه
افزایش بهره‌وری آب و آبخیزداری با مشارکت مردم	خود ا تکایی در هسته‌های اولیه تولید (بذر، لاین)
افزایش سطح زیر کشت دیم و پایداری تولید آن	تثبیت و توسعه ذخایر ژنتیکی دام و طیور کشور
احیا، توسعه و بهره‌برداری اصولی از مراتع کشور	پرورش ماهی در قفس و میگو در دریا و سواحل
مقابله با بیابان‌زایی، ریزگردها و تثبیت شن‌های روان	پرورش شتر در مناطق بیابانی و مستعد کشور
نوسازی باغات، توسعه کشت گلخانه‌ای و گیاهان دارویی	توسعه زنبورداری و نوغانداری در مناطق مستعد
توسعه سیستم‌های نوین آبیاری شبکه‌ای و زهکشی	مدیریت و مقابله با خسارات تکراری بخش کشاورزی

برنامه‌های کوتاه مدت بخش کشاورزی

با توجه به تأثیرپذیری بخش کشاورزی از تکانه‌ها و تحریم‌های ظالمانه به منظور تأمین امنیت غذایی و جلوگیری از کویبیدگی و تأسیس در بازار موربر نمانده‌های ایروامودات توجه فراوانی می‌گیرد. گندم در سال جاری

- ✓ پیگیری تأمین ارز مورد نیاز برای واردات کالاهای اساسی برنج، روغن و شکر
- ✓ پیگیری تأمین ارز مورد نیاز برای واردات مرغ، گوشت منجمد و تخم مرغ نطفه‌دار
- ✓ پیگیری و تسریع در تأمین ارز مورد نیاز برای واردات علوفه خشبی و خوراک دام
- ✓ پیگیری تسریع ترخیص و توزیع نهاده‌های دامی رسوب شده در بنادر کشور
- ✓ پیگیری تأمین منابع مالی لازم برای جبران خسارت بیمه کشاورزان و پرداخت
- ✓ برنامه‌ریزی تهیه 100 هزار تن تخم مرغ در هر ماه برای تنظیم بازار تخم مرغ
- ✓ تأمین نهاده برای تولید ماهانه حدود 230 هزار تن گوشت مرغ برای تنظیم بازار

✓ خرید تضمینی شکر توسط سازمان تعاون روستایی و شرکت پخش در استان...

هدف‌گذاری‌های بلند مدت

عنوان	۱۴۰۰	۱۴۰۴
تولید محصولات کشاورزی (میلیون تن)	۱۲۹	۱۶۵
سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی	۱۱/۶	۱۳/۷
سرانه درآمدی کشاورزان (میلیون تومان در سال)	۱۰	۲۰
سرانه صادرات محصولات کشاورزی (دلار در سال)	۱۷	۳۴
تراز تجاری بخش کشاورزی (میلیارد دلار)	-۴/۷	-۲

هدف‌گذاری‌های بلند مدت

عنوان	۱۴۰۰	۱۴۰۴
کشاورزی مبتنی بر قرارداد (درصد)	۱	۲۰
خود ا تکایی در تولید دانه‌های روغنی (درصد)	واردات ۹۰ درصد	واردات ۵۰ درصد
افزایش سطح زیر کشت دیم (میلیون هکتار)	۴/۴	۱۰
تولید آبزیان (میلیون تن)	۱/۲	۲/۵
تولید گوشت قرمز (میلیون تن)	۹۰۰ هزار تن	۱/۲ میلیون تن
تولید گوشت مرغ (میلیون تن)	۲/۸	۳/۵
ضریب مکانیزاسیون بخش کشاورزی (اسب بخار در هکتار)	۱/۷	۲/۲

هدف‌گذاری‌های بلند مدت

۱۴۰۴	۱۴۰۰	عنوان
۰/۲۰	۰/۰۸	ضریب نفوذ بیمه کشاورزی (درصد)
۸۰	۴۵	میانگین صدور مجوزهای کسب‌وکار کشاورزی (درصد)
۴۰	۱۷	سهم فعالیت کشاورزی در تامین درآمد روستائیان (درصد)
۱/۸	۱/۱	بهره‌وری آب در تولید محصولات گیاهی (کیلوگرم در متر مکعب)
۲۰۰	۱۲۸	سطح زیر کشت گیاهان دارویی (هزار هکتار)

با تشکر از توجه شما